

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έτος 73ον - Τεύχος 1ον

«...ή άσκηση δέν εἶναι εύκολία...»

Μάρτιος - Άπρίλιος 2024

«Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα...» (Μκ 11.13-14):
Ἡ δυστοπία τῆς ἐξηρανόθισης Συκῆς,
ἀρχὴ αἰώνιας εὐτοπίας

Σταύρου Γουλούλη
Δρος Βυζαντινῆς Τέχνης

Ἡ διήγηση γιὰ τὴν ξηρανόθισα Συκῆ εἶναι ἀπὸ τίς πιό ἔντονες τῆς Μ. Ἑβδομάδας: Δυστοπία, δημιουργώντας περιβάλλον καταστροφῆς ἀλλὰ καὶ ἀναδημιουργίας, ἀναμονὴ ἑνὸς νέου κόσμου. Ἡ εἰκόνα τοῦ ὑπεραιωνόβιου δένδρου πού κάθε χρόνο ἀλλάζει φύλλωμα, προσφέρει τὴ φυσικὴ ἀλλαγὴ τοῦ κόσμου ὅπως πορεύεται στὸν χρόνο, μέσα ἀπὸ τὴ διαδοχὴ τῶν γενεῶν (γενεά: τὸ ἐτήσιο φύλλωμα πού ἀλλάζει). Ὡς ἱερό δένδρο στὴν Ἀνατολή, ἐκφράζει ἕναν ἱερό τόπο, κατ' εἰκόνα τοῦ μεγάλου Κόσμου. Στά Λόγια τοῦ Ἰησοῦ συμβολίζει τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ ὡς βασιλεία σὲ μιά πορεία πρὸς τὰ Ἔσχατα: π.χ. τὸ δένδρο σινάπεως ὅπου πετοῦν πουλιά-ψυχές, διαχρονικά (Μθ 13.31, Μκ 4.30-32, Λκ 13.18-19) ἢ τὸ σιτάρι (Μκ 4.26, Μθ 13.25), ἢ ἡ ἄμπελος (Ἰω 15.1 κ.έ.). Ἀρχέτυπο ἱερῶν δένδρων (Π.Δ. καὶ Κ.Δ.) εἶναι τὸ Ξύλον τῆς ζωῆς (Γεν 2.9, 3.2, Ἀποκ 22.2), ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας.

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς “ἐξήρανε” τὴ συκὴ σὲ μιά ἀναπαραστατικὴ, τελετουργικὴ, πράξη, ἀφοῦ τὴν ἀνοιξὴ (ἐβραϊκὸ Πάσχα) δέν καρπίζει (πρβλ. Μκ 11.13: γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων»).

Στὴν αὐθεντικὴ καταγραφὴ στὸν Μάρκο [11.13-14, 20-25] ἡ Συκὴ ἐντοπίζεται

ἀπὸ τὴν ὁμάδα τοῦ Ἰησοῦ στὸν δρόμο πού συνέδεε Βηθανία καὶ Ἱερουσαλήμ, σὲ δύο ἡμέρες: α) τὴν ἐπομένη τῆς θριαμβικῆς εἰσόδου στὸν Ναό [Μκ 11.7-11]: «τῇ ἐπαύριον ἐξεθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας... ἰδὼν ἀπὸ μακρόθεν»... Ἦταν πρὸς τὸ μεσημέρι καὶ ὁ Χριστὸς «ἐπέινασεν» δίνοντας ἐντολὴ: «Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς ἐκ σοῦ καρπὸν φάγη». Κατόπιν εἰσῆλθαν στὸν Ναό [11.15] καὶ ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἐξεδίωξε τοὺς ἐμπόρους, ἀναχώρησαν. β) Τὴν μεθεπομένη (ἀφοῦ διανυκτέρευσαν στὴ Βηθανία ἢ ἄλλου) [11.20]: «Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτ' εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμένην ἐκ ριζῶν»: ὁ Πέτρος ἔδειξε τὴ συκὴ, ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς ἀντέτεινε τὴ δύναμη τῆς Πίστεως: θά ἔπρεπε νὰ πιστεύουν, παρὰ τὴν κακὴ τύχη τῆς συκῆς, ἀκόμη καὶ ἂν ἔβλεπαν ὅτι τὸ ὄρος (ὅπου ἦταν τὸ δένδρο: «τῷ ὄρει τούτῳ») ριχνόταν στὴ θάλασσα [11.23-24]. Γίνεται ἀνατροπὴ τῆς φυσικῆς τάξεως: καταργοῦνται κοσμικὸ δένδρο Ἱερουσαλήμ καὶ κοσμικὸ ὄρος Σιών, ταυτόχρονα δὲ εἰσαγωγὴ στοῦ Ὑπερφυσικοῦ, τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς.

Ἡ ἴδια ἱστορία εἶναι συνεπτυγμένη (σὲ μιά ἡμέρα) στὸν Ματθαῖο 21.18-22: «Πρῶτ' δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπέινασεν. καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ

... μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ ἔπεται ὁ διάλογος γιὰ τὸ βυθιζόμενο ὄρος. Ἡ συκὴ εἶναι μεμονωμένη δίπλα στὸν δρόμο, ξηραίνεται δὲ «παρραχρῆμα» [21.19]. Συνδεόμενη ἢ Συκῆ μέ τούς ἀφορισμούς τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, τὸ δένδρο, πού πρέπει νὰ ἦταν πιὸ κοντὰ στὴν πόλη παρά στὴν κώμη (Βηθανία), λειτουργεῖ ὡς ἔμβλημα (κακὸς οἰωνός) τῆς πόλεως, θυρεός!

Ἡ ξήρανση ἦλθε, ἀφ' ὅτου οἱ Ἑβραῖοι ἀρνήθηκαν τὴ βασιλικὴ εἴσοδο στὴν Ἱερουσαλήμ (Μκ 11.1-11, κλπ). Ὁ κύκλος τῆς ἀπόρριψης θὰ κλείσει μέ τὰ «οὐαί» καὶ τὴν ἀπαγγελία τῆς καταστροφῆς καὶ ἐρήμωσης τῆς Ἱερουσαλήμ (Μθ 23.38, 24.1 κ.έ. Λκ 13.34-35 κλπ) προεικονίζοντας καὶ τὸ τέλος τοῦ Κόσμου. Ἡ συκὴ συμβολίζει τὸν ἄκαρπο Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐρχόμενη Βασιλεία πού ἀποκαλύπτεται στίς κρίσιμες τοῦτες στιγμές: «Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε...» (Μθ 24.32-37).

Ἡ Συκῆ, εἰδικὰ ἡ πτώση τῶν φύλλων τῆς, προσδιορίζει ὡς ὑπερβολὴ ἓνα δυστοπικὸ στάδιο φυσικῆς ἀνατροπῆς, ἀλλαγῆ ἐποχῆς, ἤδη στὸν Ἡσαΐα 34.4: «πάντα τὰ ἄστρα πεσεῖται... ὡς πίπτει φύλλα ἀπὸ συκῆς». Τό χωρίο ἐπηρεάζει τὰ Μκ 13.24-26, Μθ 24.29-31, Λκ 21.25-28. Ὁ Λουκᾶς [13.6-9, ἀπὸ τὸ ιδιαίτερο ὑλικό του] προσαρμύζει τὸ θέμα τῆς ἄκαρπης συκῆς σὲ παραβολὴ πάλι σὲ δυστοπικὸ περιβάλλον, μόλις ἀπαγγέλθηκε ὅτι ὁ Πιλάτος εἶχε φονεύσει Γαλιλαίους στὸν Ναό [13.1-5]: τώρα δίδεται περιθώριο μιᾶς χρονιάς ἀκόμη [13.9] ἂν δέν «ποιήση καρπὸν εἰς τὸ μέλλον» νὰ

κοπεῖ. Ἡ Συκὴ ὡς εὐκαρπος, δίνει καρπούς αἰωνίως. Δείχνει τὸ μέλλον, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ὅ,τι πράττει τελετουργικά, τὸ πραγματεύεται θεολογικά. Ὅμως χρησιμοποιοῦ τὸ σύμβολο τῶν φύλλων τῆς συκῆς ὄχι ὅταν πέφτουν ἀλλὰ ὅταν φυτρώνουν, καθὼς προοιωνίζονται τὴν ἀλλαγὴ μέ τὰ ἐπερχόμενα ἐντὸς ὀλίγου γεγονότα (Μκ 13.28-29. Μθ 24.32. Λκ. 21.29-33) ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐσχατὴ κρίση: «ὅταν ... ἐκφύη τὰ φύλλα ... ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν». Εἶναι τὸ τέλος μιᾶς γενιάς πού συμβολίζουν τὰ φύλλα: «οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ ταύτη» [Μθ 24.34 κλπ]. Ἡ ἔκφραση «εἰς τὸν αἰῶνα» στοὺς δύο εὐαγγελιστὲς συντάσσεται μέ τὴν ιδιότητα τοῦ Κοσμικοῦ δένδρου, τὴν ἐσχατολογία.

Οἱ καρποὶ, τὰ σῦκα, τὰ σταφύλια (Γω 15.5-6), ὁ σῖτος (Μθ 13.1 κ.ε., 8) κ.ο.κ., ἀναλογικά συμβολίζουν τίς καλές πράξεις (καρπὸ) τῆς κάθε γενιάς. Ἡ ἴδια ἐσχατολογικὴ ἀντίληψη βέβαια διέπει τὸ Δένδρο τῆς Γνώσεως τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ (Γεν 2.16-17), ὅπου ἡ ἐπιλογὴ τῶν Πρωτοπλάστων καθόρισε τὴ μοῖρα ὄλων τῶν γενεῶν. Ἐξοῦ καὶ ἡ σύγκριση (τῆς ἐξηρανθείσης συκῆς μέ τὸ ἀρχέγονο δένδρο) πού εὐνόησε ἡ πατερικὴ θεολογία. Ἐννοιολογικά τὰ δύο δένδρα ἐξομοιώνονται. Φαίνεται ὅτι τὴ γραμμὴ αὐτὴ χαράσσει ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ δίνει στὴ Συκὴ ἀρνητικὸ ρόλο, ἀλλὰ καὶ μελλοντικὴ τελειότητα, θὰ λέγαμε, εὐαγγελικὸ δένδρο «Κακοῦ καὶ Καλοῦ». Τὸ ἀρνητικὸ ἐκτύπωμα ἔχει θετικὴ πλευρά, προδιαγράφοντας τὴν ἐσχατολογικὴ πορεία πρὸς τὴν εὐτοπία τοῦ νέου Αἰῶνα.